

SZEGÉNYEK KINCSE

Irta Bohuniczky Szefi

Kovácsékhoz betoppant a baj és akkor elszökött a nevetés. Pedig ez volt minden kincsük. Valaki mindig tudott tréfát, ha nem tudott, bolondozott magából és nevettek. Egyszerre elment a kedvük és csend lett. A csendet gyorsan meghallották a Hegyláb utcában. Mert rövid utca volt és alacsony, mintha dirib-darab skatulyákból ragasztották volna össze. Nagy hegy állt a házak előtt és hiába szidták: miért vagy te az orrunk előtt? nem látunk téled semmit, — a hegy makacsan a helyén maradt. Sötétséget, hideget dobott a viskókba, a lakók fáztak akkor is, ha másutt olvadozott az aszfalt. A hegynél csak a kíváncsiság volt itt nagyobb. Sorra belestek Kovácsékhoz, sajnálkozás kezdődött és tanácsokkal jelentkeztek. István napestig szaladgált, tartós munkája mégsem lett. Vagy téves címre futott, vagy kiderült, hogy az ígért mennyország koholmány. A felsült ember hamarosan világosan lát. Eszti fölnézett a teknőhabról, mert mostanában napestig mosott-vasalt és azt mondta: tegyük be az ajtót; tudom, nevetnek rajtunk és ha nyitva van, meg kell őket hallgatni.

Mert a bajbajutótnak, akármilyen kölletlenül, az idegenektől el kell mindent fogadni. Pedig hányszor mondták, István a dologban nem bűnös, egyszerűen feloszlatták a kertészetet és házhelyekre darabolták, kertészek helyett építőmunkások hordják most ott a maltert. Ez igaz volt, de az emberek akkor kételkednek legjobban, ha fájdtják vele a másikat.

Aztán jött egy nehéz nap. Hirtelen sokminden történt.

— Minek sírni, mindig volt valahogy — morogta István.

Eszti szemei szikráztak:

— Volt, de mindig rosszabb!

— Látom, haragszol Eszti.

— Nem haragszom, de a gyerekek már sápadtabbak. Nem csoda, hígabb a levesük, elmaradt a hús, már a kenyérszeleteiket is vékonyítom. És hiába mondom nekik, ne siessetek a levessel, isszák mint a tejet és utána úgy néznek rám, mintha becsaptam volna őket.

Csend lett, csak a szappanhabba áztatott ruhák pisszentettek aprókat.

A gyerekek alig széledtek játszani, hamarosan visszanyargaltak:

— Édesanyám, éhesek vagyunk!

— Menjetek a kamrába, keressétek meg a kiségeret!

— Ne tréfáljon, édesanyám!

— Dehogy tréfálok! Mult héten bevert az eső két kis egeret, de ma reggel már nem láttam őket. Üres kamrából elszökik a vendég! Menjetek csak játszani, ebédre majd kaptok jó zsíros pampuskát!

Mikor magukban maradtak, István felnézett:

— Nem bánom Eszti, irjuk meg a cédulát.

Együtt fogalmazták finoman: „Hegyilevegős szép szobában, tiszta ágy kiadó“. István elvitte és feltűzte a villamosmegálló közelében egy vilányduca. Utána visszajött, elfoglalta helyét a tűzhely mellett. Hamarosan megjelent egy sárgahajú lány. A szürke homályban úgy festett, mint füstös falon piszkos rézedény.

— Tépett söprű — gondolta Eszti és mosta a ruhát, mintha nem érdekelné.

— Itt az ágy? — kérdezte a lány.

Eszti, mielőtt felelt, Istvánt leste és haragos lett. Az ura arcára szenyves nevetés olvadt.

— Minálunk volt, de már érdeklődtek — mondta.
 A lány nekidőlt a falnak, mintha plakát előtt csodálkozna. Végül sértődötten, köszönés nélkül távozott.

— Ezt hát elröpítetted — mondta István.
 — Sajnálod?
 István csöndben mosolygott.
 — Miattam futhatsz utána, hozd vissza!
 — Eszti, nem értelek...
 — En se tégedet! A gyerekeid éheznek és itt kuksolsz napestig a konyhában.
 — Tudod, hogy mindent megpróbáltam.
 — Meg. De az Ikát hiába mondom, a trógerség neked derogál. Én hordhatom haza mások szennyesét, ronggyá dolgozhatom magamat, olyan vagyok, mint a kóró, de neked derogál.

Tudta, hogy igazságtalan, de nem bírta abbahagyni. Folyton István szennyes nevetésére gondolt és addig lármázott, míg össze nem veszték. Otthagyta a teknőt, asztalra borulva sírt:

— Mert mindent vállalok és megcsúnyultam, azért lettél ilyen. Így jártam én a jóságommal.
 — Mit fogsz rám, Eszti?
 — Láttam, hogy nevetgéltél...
 — Kellott nevetnem, hogy mi most már mindennel megjárjuk.
 — Csak ezért? — nézett föl Eszti és letörölte könnyeit. — Ne haragudj István. Az én fejem már nincs helyén! Tegnap siettemben tiloskor szaladtam át az úton, elcsípett a rendőr és elvitte két forintomat. Még jó, hogy több nem volt nálam.
 — Lesz még nekünk Eszti jobban! Nézz a szemeimbe!

Eppen egymáshoz értek, de a középső gyerekük berontott, átnyargalt közöttük és bebújt a szobába. Nyomában cingár vörös ember ugrott be dühösen.

— Ki maga?
 — A sarki borbély! A kölykük bedobta kővel az ablakunkat! Húsz forint, vagy megyek a rendőrségre.
 — Honnan tudja maga, hogy a mi Jancsink volt?
 — A többi elinalt, ezt elcsíptem.
 — Tartotta volna meg!
 A vörös ember dühösebb lett. Ami igaz, igaz, a gyerek volt az erősebb, kiszökött a kezeiből.
 — Fizetnek, vagy menjek?
 — Nem kell annyira sietni, szólítsuk előbb a gyereket. Jancsi! Gyere elő Jancsi!

Szusszanás se hallatszott. Eszti söprűt fogott, a gyereket kikotorta az ágy alól.

— Ha nekem hazudsz, agyonütlek! Te voltál?
 — Édesanyám, én...
 Csend lett, a haragos szemek megenyhültek.
 — Látja, kár mindjárt a rendőrséget emlegetni. Menjen nyugodtan haza, láthatja, mosok, a pénzt reggel megkapja. Minket ismernek a Hegyláb utcában.

Alighogy a borbély elment, belépett helyére egy töpörödött anyóka. Olyan volt az arca, mint fán felejtett bóralma, aszalódott, ráncos, de elszánt. Mielőtt belépett, fonottkosarát surrantotta a konyhába. Látszott rajta, helyben vagyok, ki nem dobtok.

Eszti riadtan csapta össze kezeit:

— Öreg mama, összevesztek ?

Az anyó helyet keresett magának és neheztelni kezdett.

— Nem nagyon örültök nekem.

István feltalálta magát.

— Kicsit meglepődünk, de lássa mama, számítottunk magára, majdnem kiadtunk egy ágyat s a végén visszatartottuk.

Ekkor az elszökött nevetés hirtelen beállított közéjük. Eszti kezdte el, István folytatta. A gyerekek is meghallották, berontottak, úgy illik, ha történi valami, ne maradjanak ki az eseményből. Kőrülállták a mama kosarát, addig mocorogtak, míg fölpattant a teteje. De dohos rongynál nem láttak egyebet, erre megnehezteltek és elvágattak.

— Hogy vannak a rokonok ? — kérdezte István.

— Azok jól !

— És nem féltették az úttól ?

— Úgy tettek, nem látják, nem tudják.

— Akkor csúnyán összeveszhettek !

— Gondoljatok, amit akartok.

— Úgy látszik, ahol vagyon van, ott nincs minden rendben, mert van házuk, földjük, malacaik, tehenük és mégis eljött tőlük.

— Csak éppen eszük nincs — mondta a mama határozottan és görbe mutatóujját a levegőbe emelte. — Jegyezzétek meg, szegény a gazdag gyerekeinél ne húzza meg magát. Akárhogy kerületi őket, utjukban van és dolgozhat kettő helyett, a falatja panaszos. A kenyérükből akár milyen vékonyat szeltem, duzzogtak, a kockacukrot előttem számlálták, a húst titokban rágcsálták és még rántottlevesből se merték tele a tányéromat. Erre azt mondtam: inkább koplalok szegényekkel, mint sorvadok gazdagok között.

Nagy lett a nevetés.

— Csakhogy megint jókedvünk van — kiáltott föl István.

A mama bátrabb lett:

— Én nagy szerencse vagyok ! Meglássátok, gyűjtögetek nektek forrácsot, teli lesz a kamrátok télire. Hozok én nektek mindent ! Meglássátok !

Erre egyszerre olyan bátor lett a nevetés, úgy érezték, többet el sem bírják a konyhában. István fölkel:

— No mama, ha maga szerencsét hozott, elmegyek én is, megpróbálom !

— Délre megjön ? — kiáltott utána Eszti.

— Meglátjuk !

Eszti a kimosott ruhát fölteregette és lehozta a padlásról a száraz vasalnívalót. Így ment hetek óta mindennap. De a vasalást, amit pedig máskor szeretett, mert közben csendben önmagával beszélgethetett, most délutánra hagyta. Nekilátott pampuskát készíteni. A főtt kruplit áttörte, lisztet szórt közéje, pogácsákat pacskolt és forró zsírba dobta őket. Mikor a zsír kisercegte magát és két oldalukon pirosak lettek a pampuskák, kiabált a gyerekekért. Öregmama föléledt a szundításból és hamarosan egymást túlharogva követelték falatjaikat. Alighogy eltisztultak a pampuskák, már kérdezték: mi lesz a vacsora ?

— Kolbász, töpörtő ! — nevetett Eszti.

Mind vele tartottak, mert az ember előbb-utóbb neveti, amit kíván, de meg nem kapja. Aztán csend lett a konyhában. A gyerekek játszani széledtek, anyóka a hűvös szobában szundikált. Eszti föltette a vasalóruhát, előkészítette a vasalást, de hirtelen gyöngye lett. Mert amit másokkal együtt könnyen elbirunk, egyedül maradván sokaljuk. Pedig

ez a nap. Ilyenkor az ember hirtelen elfárad, kiül a küszöbre és azt gondolja: élek és nem tudom, miért? Azt se tudom, hogy bírhatom el? Hiszen vak lettem, már nem látok az életemből semmit.

Szomorúan ült a küszöbön. A tolaakodó hegy bokrait nézte, a sziklák felett billegő vézna fákat, utána kinyújtotta a nyakát és látott az égbolttól egy keskeny szalagot, melyet a felhők között bujdosó napsugár egyszer kékre, máskor szürkére festett. Messze az utca porában gyerekek lármáztak, porkarikák kerekedtek, aztán csillogó szemekké válva közeledtek és ahol nyitót ajtót találtak, beosontak. Eszti fölkelte, becsukta a konyhaajtót, a gyerekek után ment és kiabált. De azok úgy tettek, nem hallják. Már a legkisebb is tudta, mit tegyen, ha anyja hangját hallja: kis fenekét fölemelte, és ügyesen bújt a nagyobbak közé. Eszti megbíráta élő gyermekeit és egyetlen halott kislányát kezdte dicsérni. Mert a halottak mind ártatlanok; a szeretet szépít, megbocsájt és minden árnyékot az élökre borít. Kisírta magát és megnyugodott. Bement vasalni a konyhába és mert jól esett a sírás, elkezdett munka közben a halott kislányával beszélgetni:

— Látod, nehéz anyádnak, anygalkám, nincs senkije. Ha élnél, te itt ülnél mellettem és mondanád: ne szomorkodj anyucikám, csókolj inkább meg! Ugye mondanád? De hiába hivlak, nem gyössz. Csak egyetlenegyszer láthatnálak! Te voltál a legjobb, a legszebb, azért hagyta!l itt...

Vasalt, sírt és beszélgetett. Már megnyugodott volna, de még egyre kívánta a sírást. Könnyeitől ujjászületik az ember, a bánatot elviszi és reményt csepegtet a helyébe. Csak a Hegyláb utcában észre ne vegyék. Unják már a sirdogálást. Pedig egy éve sincs még, hogy a kislányt eltemették, de az emberek olyanok, ha vigasztalnak, engedelmséget követelnek és végül úgy tesznek, mint aki nagyot adott és nem kapott érte semmit. Sokalják, pedig pénzükbe se került. Eszti, hogy meg ne lássák, becsukta a konyhaajtót és egyszerre oly magába lett, hogy már nem is a kis halottal, hanem Istennel kezdett beszélgetni:

— Segíts meg bennünket, add, hogy érezzelek, mert akkor minden könnyű. Vigyázz Istvánra, nézz a gyermekeimre és nekem bocsássál meg. — Mintha valaki felelgetett volna: Ne félj, mert ha nem is úgy lesz, ahogy kívánod, a végén mégis jó lesz.

Jókedvű lett, kinyitotta a konyhaajtót. A küszöb előtt feketerigó ugárdándozott, annak kellett valamit mondani:

— Ugye, félsz már a téltől? Itt lesz hamarosan és el kell bújni a fészekbe. Azért most ugráld ki magadat és ne búsulj: tél után jön a tavasz! Semmi rossz se tart örökké, engemet is ez vigasztal...

A rigó úgy tett, mintha hallaná, végül felrepült egy fára. Eszti megnyugodott. Jól esett, hogy finomabban beszélhetett magában, mint hangosan. Az élők mindenén nevetnek, de Isten, a halott és a madár meghallgatta türelmesen. És milyen jó magukban beszélgetni. Gyorsabban megy a munka; már kivasalta az összes ruhát, úgy puposodik előtte, mint habhegyecske.

Este lett, homály szítált a konyhába. Csendesedett a Hegyláb utca, vacsorát kellett készíteni. Stercet sok lisztből, kevés zsíron. A pörköldő szagra berobogtak virgoncan a gyermekek. Öregmama is fölébredt, körülülték az asztalt és versenyben kiabáltak:

— Nekem többet! Nekem mégtöbbet! Én vagyok a legnagyobb! Hallgassatok, én vagyok a legöregebb!

A sterc fojtott, mégis elfogyott; a lábos feneke fénylett, mint a tükör. Aztán csend lett, álmosak voltak, lefeküdtek. Eszti kiállt az ajtóba, hol marad István, kérdezgette magától és minden zajra lépett egyet,

aztán visszaszontyolodott. Sötét volt és csend. Este a Hegyláb utca meghal. A hegy megnő, s mintha lábakat kapna, úgy tűnik, közelebb lépeget. Süt a holdvilág, de a keskeny úton csak egy vékony szalag lebeg. Néha felrebben a falakra, ezüstöt csobbant a bokrokra és végül az utca fehérben ázik és reszketni kezd, mintha a magasban játszana valaki az összefűzött skatulyákkal.

Végre lépteket hallott és szaladni kezdett.

— Hol volt ?

— A kíváncsiak hamar megöregednek !

Eszti tudta, hagyni kell, István csak akkor beszél, ha kedve van.

— Legalább mondja meg, a csomagban mit hozott ?

— Valamit ! Keltsd fel a gyerekeket !

— Ettek már, aludjanak.

— Mit ettek ?

— Stercet.

— Akkor keltsd fel őket: más a kolbász, mint a sterc.

A gyerekek a jó szagra maguktól felébredtek és öregmama ment utánuk, mint a csibék után a kotló.

Ha bőven van étel, csendben megy a falás, ha kevés van, nagy zajjal, lármával. István is csendben tölte magát és a végén hagyta, hogy rája kapaszkodjanak, úgy ült közöttük, mint megrakott májusfa. A két szeme izzott, de a beszéddel várt. Akkor esik az jól, ha már csenddőlajtva a szemekben ül a kíváncsiság.

— Te mondtad nekem Eszti, hogy menjek az Ikához.

— Csak példálóztam.

— Elmentem. Jókorá csomagot szállítottam a Pasarétre és egyet a Rózsadombra. Itt állt utamba a szerencse ! Azt kérdi az úr, olyan magas, laza ember, mint egy elkelt kalács: — maga erős, egészséges ember, miért lett csomaghordó ? — Mert — mondom — kertimunkás vagyok, a kertet fölszámolták és ősz táján újba nem kezdenek. Erre örömeiben kiáltott: — Ilyen emberre vadászok ! De mindjárt megbánta, és szomorú arccal elkezdte sok baját mesélni. Láttam, meg kell sajnálnom.

István két fénylő szemével most biztatta őket, nevessetek ! Aztán folytatta. — Egyszóval a gazdag ember elmondta minden baját, hogy hát manapság legnehezebb a villatulajdonosoknak, mert ezek igazságtalan idők, boldog, akinek nincs semmije. Elkezdtem neki vajroggni boldogságomban.

— És megszántad — kérdezte huncutan Eszti. István arcára kiült a meleg. Úgy nézte Eszti, mintha katicabogár mászkálna a kezén és biztatná: mászkálj bogárkám, csiklandozz, hasznos vagy !

— Nem szántam meg. Alkudozott. Arról volt szó, fel kell ásnom a kertjét. Hatvan forint, mondtam és a villamospénz. Ekkor valósággal sírt. — Maga nem tudja, milyen szegény ember vagyok én ! — De a villa a kertjével mégsem az enyém — mondtam neki. Azt mondja akkor: — azt hittem maga jó ember, pedig látom, nem tudja, mit szenved, akinek manapság van valamije. — Adja el — mondtam, és szenvedés helyett pénze lesz ! Megsértődött, otthagytott. Elértem a kaput, akkor utánam szaladt: — Hallja, alkudjunk meg ötvenben ! — Hatvan ! Kis ideig farkasszemet néztünk.

István elhallgatott. A dolog nagyon tetszett a családnak, viharos nevetésben törtek ki. Nézte őket és azt gondolta: úgy látszik, a nevetés beotthonosodik megint közénk. Most már élvezte, hogy beszélhetett nekik.

Egyszóval megegyeztünk ! Kora délután volt, mindjárt ásásnak láttam és végén kimetszettem harminc forintját ! Nem ment könnyen, azt